

శ్రీమద్వేదాంత దేశిక ప్రణీత

శ్రీషోడశాయుధస్తోత్రము

ఆంధ్రవివరణంతో

వివరణకర్త

శ్రీమాన్ డా॥ ఈ.ఏ. శింగరాచార్యస్వామి

శ్రీషోడశాయుధస్తోత్రము

శ్రీ మద్వేదాంతదేశికులు అనుగ్రహించిన స్తోత్రములలో ఒకటి అగు షోడశాయుధ స్తోత్రముకూడ సుదర్శనాష్టకమువలెనే శ్రీసుదర్శనమూర్తియొక్క స్తుతి. దీనిని రచించుటలో గల ఐతిహ్యము సుదర్శనాష్టకము అనుగ్రహించుటలోని ఐతిహ్యము, రెండును ఒకటిగానే వ్యాఖ్యాతలు తెలిపిరి. గృధ్రసరస్తీరము (తిరుప్పుళ్ కుఴి) అను దివ్యదేశములోని శ్రీవైష్ణవులకు కల్గిన శీతజ్వరముయొక్క నివారణార్థమని సంస్కృత వ్యాఖ్యాత తెలుపగా, మణిప్రవాళవ్యాఖ్యానమున పరమత భంగమను వాదగ్రంథమును నిర్విఘ్నముగా పరిసమాప్తిని చేసిన దేశికులు అందులకు శ్రీసుదర్శనుల కరుణయే కారణమని తలచి, ఆ భగవానునిపట్ల కృతజ్ఞతగా **"తికిరి ముఴు"** అను పదునాలు పాదములను కలిగిన పాశురమును, దానిని అనుసరించు శ్రీషోడశాయుధస్తోత్రము అనుగ్రహించిరని తెలుపబడినది.

శ్రీసుదర్శనమూర్తి తన పదునాలు బాహువులందు పదునాలు ఆయుధములను ధరించి యుండును. ఇందులకు ప్రమాణముగా **"చక్రం కుంతం కృపాణం పరశుహుతవహా వంకుశం దండశక్తీ శంఖం కోదండపాశౌ హలముసల గదావజ్రశూలాం శ్చ హేతీన్, దోర్భిః సవ్యాపవ్యైః దధదతులబలస్తంభితారాతిదర్పైః"** అను శ్రీసుదర్శనశతకశ్లోకము, **"శంఖం చక్రం చ చాపం పరశుమసి మిషుం శూలపాశాంకుశాగ్నీన్, బిభ్రాణం వజ్రఖేటౌ హలముసలగదాన్ శూలమత్యు గ్రదంష్ట్రమ్"** అను శ్రీసుదర్శనమూర్తి ధ్యానశ్లోకమును, అహిర్బుధ్న్యసంహితలోని సప్తమాధ్యాయమున షోడశభుజ సుదర్శనమూర్తి వర్ణనలో గల **"క్రమేణ చక్రపరశుకుంతదండాంకుశాని చ, శస్త్రాణి శతవక్త్రాణి ఖడ్గశక్తీ చ బిభ్రతమ్, కరై రూర్ధ్వముఖైః దీర్ఘైః దక్షిణై పరైః, వామైః శంఖధనుః పాశహలవజ్రాణి చ క్రమాత్, గదాముసలశూలాని భీమస్యైతాని బిభ్రతమ్"** అను శ్లోకములును స్మరణీయములు.

శ్రీసుదర్శనమూర్తికి సంబంధించిన ఆఱు చక్రములలో పురుషచక్రమును అధిష్ఠించియుండు మూర్తి పదునాలు బాహువులను కల్గియుండును- అని అహిర్బుధ్న్యసంహిత తెలుపుచున్నది. ఆ పురుషచక్రము త్ర్యరము (మూడు అరలను కల్గినది)గా అచట తెలుపబడినది. అట్లే, శ్రీసుదర్శనాష్టోత్తరశతనామ స్తోత్రములోని **"ఉద్యత్షోడశదోర్దండకింకిణీదామభూషిత"** అను నామమును, సహస్రనామ స్తోత్రములోని **"ద్విరష్టాయుధభృత్"** అను నామమును ఈ సందర్భమున స్మరింప

నగును. మఱియు, ఆ స్తోత్రము చివర గల **"చక్రీ కుంతధరః ఖడ్గీ పరశ్వధధరోఽగ్నిభృత్, ధృతాంకుశో దండధరః, శక్తిహస్తః సుశంఖభృత్, ధన్వీ ధృతమహాపాశః హలీ ముసలభూషణః, గదాయుధధరో వజ్రీ మహాశూలలసద్భుజః"** అను పదునాలు నామములను షోడశభుజుడగు ఆసుదర్శనమూర్తి ధరించి యుండు ఆయుధముల వివరములను తెలుపుచున్నది.

అహిర్బుధ్న్యసంహితలో నారదుడు శివుని చూచి సుదర్శనమూర్తి పదునాలు బాహువులను కల్గియుండునట్లుగా ఎప్పుడు ఎందుకు ఆరాధన చేయవలయును? అని ప్రశ్నింపగా అందులకు సమాధానముగా పరమేశ్వరుడు **"పరైః పరిభవే ప్రాప్తే రాజ్ఞాం బలసమన్వితైః, నగరేషు ప్రదగ్ధేషు రాజ్ఞాం విద్రావితే బలే, కారయేత్ షోడశభుజం సుదర్శన మవారితమ్"** అని తెలుపుటయు ఇచట స్మరణీయము. అట్లే, సప్తమాధ్యాయమున గల షోడశభుజ సుదర్శనమూర్తి వర్ణన శ్లోకములును ఇచట ఉట్టంకింపబడుచున్నవి. **"అపార మపరిచ్ఛేద్య మవాఙ్మానసగోచరమ్, రక్తవర్ణ ముదారాంగం పీతకౌశేయవాససమ్, విద్యుత్ పుంజ ప్రతీకాశైః కేశైః రూర్ధ్వముఖైః యుతమ్, పింగళాఘూర్ణమానోగ్రనేత్ర త్రితయభీషణమ్, దష్టాధరస్ఫుటాలక్ష్య దంష్ట్రా నిష్ఠ్యూతపావకమ్, క్వణత్కింకిణి జాలేన కాంచీదామ్నా విరాజితమ్, నితంబలంబినోపేతం జ్వలత్ కౌక్షేయకేణ చ, దధానం కింకిణీమాలాం త్వలిమాలానినాదితామ్, ఆపాదలంబినీం దివ్యాం ముక్తారత్నాంచితాం తథా, ఝణత్ఝణితమంజీరశోభమాన - పదాంబుజమ్, హారకేయూర తాటంకముకుటైరుపశోభితమ్, అన్యైః మణిమయైః చిత్రైః భూషణైః సమలంకృతమ్, క్రమేణ చక్రపరశుకుంతదండాంకుశాని చ, శస్త్రాణి శతవక్త్రాణి ఖడ్గశక్తీ చ బిభ్రతమ్, కరై రూర్ధ్వముఖైః దీర్ఘైః దక్షిణై రష్టభిః పరైః, వామైః శంఖధనుః పాశహలవజ్రాణి చ క్రమాత్, గదాముసలశూలాని భీమాన్యేతాని బిభ్రతమ్"**- అనునవి ఆ శ్లోకములు.

ప్రస్తుత శ్లోకమున దేశికులు తాము రచింపబోవు షోడశాయుధ స్తుతియొక్క నిర్విఘ్న పరిసమాప్తికై షోడశాయుధబాహువగు సుదర్శనమూర్తిని ప్రార్థించుచున్నారు. ఇట్లు షోడశాయుధమూర్తిని స్తుతించుట సముచితదేవతను, ఇష్టదేవతను ప్రార్థించినట్లయినది. షోడశాయుధబాహువగు శ్రీసుదర్శనమూర్తి కవికి ఇష్టదైవము. అట్లే, ప్రస్తుతస్తుతికి ప్రతిపాద్యుడును అతడే. కావున సముచితదైవము. సముచిత దైవమును కాని, ఇష్టదైవమును కాని గ్రంథారంభమున స్తుతించుట సత్సంప్రదాయము కదా!

1. **స్వసంకల్పకలాకల్పై రాయుధై రాయుధేశ్వరః ।**
జుష్టః షోడశభిర్దివ్యై జుషతాం వః (నః) పరః పుమాన్ ॥

స్వసంకల్ప = తన సంకల్పజ్ఞానముయొక్క, కలాకల్పైః = పదునారవ భాగముతో సమానములగు, దివ్యైః = లోకోత్కృష్టములైన, షోడశభిః = పదునారు అగు, ఆయుధైః = ఆయుధములతో, జుష్టః = కూడియున్న, ఆయుధ+ఈశ్వర= (కావుననే) భగవానుని ఆయుధములలో ముఖ్యుడగు, పరః పుమాన్ = సుదర్శన రూపములోని పరమపురుషుడు, వః =మిమ్ములను, (నః = మనలను), జుషతాత్= సంతోషింపజేయును గాక !

తన సంకల్పజ్ఞానముయొక్క పదునారవ భాగములా ! అనునట్లున్న పదునారు ఆయుధములతో కూడినవాడును, శ్రీసుదర్శనమూర్తి రూపములోనున్న పరమపురుషుడు మిమ్ములను (మనలను) ఆనందపఱచును గాక !

2. **యదాయత్తం జగచ్చక్రం కాలచక్రం చ శాశ్వతమ్ ।**
పాతు వ (న) స్తత్ పరం చక్రం చక్రరూపస్య చక్రిణః ॥

జగచ్చక్రం = చక్రమువలె మాటిమాటికిని పరిభ్రమించు లోకము, శాశ్వతం= నిత్యమైన, కాలచక్రం చ = ఆ విధముగానే పరిభ్రమణాత్మకమైన కాలచక్రమును, యత్+ ఆయత్తం = ఎవని ఆధీనమున నున్నదో, అట్టి, చక్రరూపస్య = సుదర్శనాత్మకుడైన, చక్రిణః = చక్రధారియగు శ్రీమన్నారాయణునియొక్క, తత్= అట్టి, పరం = గొప్పదైన, చక్రం = చక్రాయుధము, వః= మిమ్ములను, (నః = మనలను), పాతు = రక్షించును గాక !

వేదాంతదేశికులు షోడశాయుధస్తోత్రమును అంతకు ముందు తాము రచించిన **"తికిరి ముఴు"** అను పాశురమును అనుసరించుచు అనుగ్రహించిరని పెద్దలందురు. ఆ పాశురమున మొదటగా చక్రాయుధము ప్రస్తావింపబడుటచే ఆ క్రమములోనే ఇచట మొదటగా చక్రాయుధమును స్తుతించుచు, తమను రక్షింపవలసినదిగా ప్రార్థించుచున్నారు. మొదట షోడశబాహువగు సుదర్శనమూర్తి కుడివైపున ధరించిన ఎనిమిది ఆయుధములు స్తుతింపబడుచున్నవి. వానిలో ముందుగా చక్రాయుధము ప్రస్తావింపబడుట గమనింపదగును.

జననమరణములతో చక్రమువలె పరిభ్రమించు లోకము, అట్టి పరిభ్రమణ స్వభావమునే కల్గిన శాశ్వతమైన కాలమును ఏ సుదర్శన చక్రము యొక్క

అధీనమున నున్నవో, అట్టి గొప్పదైన, భగవానుని ఆయుధమగు చక్రరాజము మిమ్ములను (మనలను) కాపాడుగాక !

3. **యత్ప్రసూతిశతై రాసన్ రుద్రాః పరశులాంఛనాః ।**
స దివ్యో హేతిరాజస్య పరశుః పరిపాతు వః (నః) ॥

పరశులాంఛనః = పరశువు అను (గండ్రగొడ్డలిని) ఆయుధమును గుర్తుగా కల్గిన, రుద్రాః = రుద్రులు, యత్ = దేనివలన, ప్రసూతిశతైః = పుట్టిన పలు జీవులతో పాటుగా (సమానులుగా), ఆసన్ = అయ్యిరో, హేతిరాజ్య = శ్రీసుదర్శనముయొక్క, దివ్యః = అప్రాకృతమైన, సః = అట్టి, (రుద్రోత్పత్తిచే ప్రసిద్ధినొందిన), పరశుః = పరశువు అను ఆయుధము, వః = మిమ్ములను, (నః= మనలను), పరిపాతు = సర్వత్ర సర్వదా రక్షించునుగాక !

'ముఴు' అని కీర్తింపబడు పరశువు అను ఆయుధమును ఇందు దేశికులు సకలవిధరక్షణకై ప్రార్థించుచున్నారు.

శ్రీసుదర్శనమును ప్రార్థించి, పరశువు అను ఆయుధమును వరముగా పొంది, అందువలన ఖండపరశువు అను ప్రసిద్ధిని పొంది, సంహారాధికారులగు రుద్రులు ఏ పరశువువలన జనించిన వారయ్యిరో, అట్టి పరశువు అను ఆయుధము మిమ్ములను (మనలను) రక్షించునుగాక !

4. **హేలయా హేతిరాజేన యస్మిన్ దైత్యాః సముద్ధృతే ।**
శకుంతా ఇవ ధావంతి స కుంతః పాలయేతవః ॥

హేతిరాజేన = ఆయుధప్రభువైన ఏ సుదర్శనునిచే, యస్మిన్ = ఏ ఈటె అనే ఆయుధం, హేలయా = విలాసంగా, సముద్ధృతే (సతి) = ఎత్తబడినది అయినపుడు, దైత్యాః = అసురులు, శకుంతాః ఇవ = పక్షులవలె, ధావంతి = పరుగుతీస్తున్నవో, సః కుంతః = ఆ ఈటె అనే ఆయుధం, వః పాలయేత = మిమ్ములను రక్షించుగాక!

ఆయుధ ప్రభువైన శ్రీసుదర్శన భగవానుడు ఈటె అనే ఆయుధమును విలాసంగా చేతితో ఎత్తగానే దానిని చూచి అసురులు భయముతో పక్షులవలే పరుగు తీయుదురు. అట్టి కుంతమనే ఆయుధము మనలను కాపాడుగాక!

5. దైత్యదానవముఖ్యానాం దండ్యానాం యేన దండనమ్ ।
హేతిదండేశదండోఽసౌ భవతాం (వస్మాకం) దండయేత్ ద్విషః ॥

దండ్యానాం = దండింపతగిన, దైత్యదానవముఖ్యానాం = దితి కుమారులు, దనుపుత్రులు అగు అసురులయొక్క, దండనం = దండించుట, యేన = ఏదండముచే చేయబడుచున్నదో, అసౌ = (అట్టి) ఈ, హేతిదండ + ఈశ దండః = ఆయుధప్రభువగు శ్రీసుదర్శనముయొక్క దండమను ఆయుధము, భవతాం= మీయొక్క, (అస్మాకం = మనయొక్క), ద్విషః = శత్రువులను, దండయేత్ = దండించును గాక.

పాశురమున **"తణ్డు"** అని నిర్దేశింపబడిన దండమును దేశికులు ఈ శ్లోకమున స్తుతించుచున్నారు.

దండింపదగిన దైత్యులు, దానవులు మొదలగువారిని ఏ దండాయుధ ముతో భగవానుడు దండించునో, అట్టి శ్రీసుదర్శనుని దండాయుధము మీ (మన) శత్రువులను దండించును గాక !

6. అనన్వాయభక్తానాం రుంధన్నాశామతంగజాన్ ।
అనంకుశవిహారో వః (నః) పాతు హేతీశ్వరాంకుశః ॥

అనన్య+ అన్వయభక్తానాం = వేఱొక దైవముపట్ల అన్వయము లేని (ప్రపత్తి చేయని), భక్తులయొక్క, ఆశామతంగజాన్ = ఆశలు అను మదగజములను, రుంధన్ = అవరోధించుచు, అనంకుశవిహారః = అడ్డు లేని విహారమును కల్గిన, హేతి + ఈశ్వర + అంకుశః = శ్రీసుదర్శన ప్రభువుయొక్క అంకుశము అను ఆయుధము, వః = మిమ్ములను, (నః = మనలను), పాతు = రక్షించుగాక !

"అంకుశః" మని పాశురమున ప్రస్తుతించిన అంకుశమును దేశికులు ఇందు ప్రార్థించుచున్నారు.

తనను తప్ప వేఱొకరిని ఆశ్రయింపని భక్తులయొక్క లౌకికములైన ఆశలు అను మదగజములను నిరోధించునది, ఎట్టి అడ్డు లేని విహారమును కల్గినదగు శ్రీసుదర్శనప్రభువుయొక్క అంకుశమను ఆయుధము మిమ్ములను (మనలను) కాపాడుగాక !

7. సంభూయ శలభాయంతే యత్ర పాపాని దేహినామ్ ।
స పాతు శతవక్త్రాగ్నిహేతిః హేతీశ్వరస్య వః (నః) ॥

యత్ర : ఏ శతముఖాగ్నియందు, దేహినాం = జీవులయొక్క, (ఆశ్రితుల యొక్క), పాపాని = పాపములు, సంభూయ = కలసి, శలభాయంతే= మిడతలగుచున్నవో, హేతి+ఈశ్వరస్య = ఆయుధప్రభువగు (ఆ) శ్రీసుదర్శనుని యొక్క, సః శతవక్త్రాగ్ని హేతిః = నూఱు ముఖములను కల ఆ శతవక్త్రాగ్ని అను ఆయుధము, వః (నః) పాతు = మిమ్ములను, (మనలను) రక్షించును గాక !

"పాటి శిదఱు శతముక అజ్గి" అని పాశురమున కీర్తింపబడిన శతముఖాగ్ని ఇందు ప్రస్తుతింపబడుచున్నది.

సంసారుల పాపసమూహములు అన్నియు కలసి ఏ (శతముఖాగ్ని అను) ఆయుధమునందు, అగ్నిలో మిడతలవలె, నిశ్శేషముగా దహింపబడుచున్నవో అట్టి శ్రీసుదర్శన భగవానునియొక్క శతముఖాగ్ని అను ఆయుధము మిమ్ములను (మనలను) కాపాడుగాక !

8. అవిద్యాం స్వప్రకాశేన విద్యారూప శ్ఛినత్తి యః ।
స సుదర్శననిస్త్రింశః సౌతు వః (నః) తత్త్వదర్శనమ్ ॥

విద్యారూపః = విద్యామూర్తి అగు, యః = ఏఖడ్గము, స్వప్రకాశేన = తన యొక్క ప్రకాశముచే, అవిద్యాం = అజ్ఞానమును, ఛినత్తి = ఛేదించుచున్నదో, సః = ఆ, సుదర్శననిస్త్రింశః = సుదర్శనభగవానుని ఖడ్గము, తత్త్వదర్శనం = పరతత్త్వ సాక్షాత్కారమును, వః = మిమ్ములను, (నః = మనకు) సౌతు = కల్గించును గాక !

"వాళ్" అని పాశురమున స్తుతింపబడిన ఖడ్గము ఇందు స్తుతింప బడుచున్నది. విద్యారూపమగు ఏ ఖడ్గము ప్రకృతిసంబంధమూలకమైన అజ్ఞానమును ఛేదించునో, అట్టి శ్రీసుదర్శనదేవుని ఖడ్గము మీకు (మనకు) పరతత్త్వదర్శనమును కల్గించును గాక !

9. క్రియాశక్తిగుణో విష్ణోః యో భవత్యతిశక్తిమాన్ ।
అంకుశశక్తి స్సా శక్తి రశక్తిం వారయేత వః (నః) ॥

అతిశక్తిమాన్ = గొప్ప సామర్థ్యమును కల, యః = శక్తి అను ఏ ఆయుధము, విష్ణోః = సర్వవ్యాపి యగు భగవానునకు, క్రియాశక్తిగుణః= లోకములను సృష్టించుటకు అనుగుణమగు శక్తిరూపముగా, భవతి = అగుచున్నదో, అకుంఠశక్తిః = మొక్కవోని శక్తిని కల్గిన, సా = ఆ, శక్తిః= శక్తి అను ఆయుధము, వః = మీయొక్క, (నః = మనయొక్క), అశక్తిం = శక్తిరాహిత్యమును, వారయేత = నివారించును గాక !

"వేల్" అని పాశురమున కీర్తింపబడిన "శక్తి" అను ఆయుధ మిందు స్తుతింపబడుచున్నది.

భగవానుని జగత్కర్తృత్వమను గుణము ఏ శక్తి అను ఆయుధముయొక్క రూపమో, మొక్కవోని సామర్థ్యమును కల ఆ శక్తి మీ (మనయొక్క) అశక్తిని పోగొట్టును గాక. అనగా- మన జ్ఞానానుష్ఠానములయందు కల్గు అశక్తిని తొలగించునుగాక- అని తాత్పర్యము. దీనివలన ఆశ్రితరక్షణమున కేవలము వ్యాజమాత్రమును కోరువాడై, వారికి జ్ఞానశక్త్యాదులను అనుగ్రహించి, తనను ఆశ్రయించునట్లు చేసి, పరమసామ్యమును పొందించు భగవానునియొక్క పరమోదారత తెలుపబడినదని మణిప్రవాళవ్యాఖ్యలో తెలుపబడినది.

10. తారత్వం యస్య సంస్థానే శబ్దే చ పరిదృశ్యతే ।
ప్రభోః ప్రహరణేంద్రస్య పాంచజన్య స్స పాతు వః (నః) ॥

యస్య = ఏ పాంచజన్యముయొక్క, సంస్థానే = రూపమున, శబ్దే చ = స్వరమునను, తారత్వం = తారత్వము (ప్రణవత్వము, ఔన్నత్యమును), పరిదృశ్యతే = స్పష్టముగా గోచరించుచున్నదో, సః = ఆ, పాంచజన్యః= పాంచజన్యమను శంఖము, వః = మిమ్ములను (నః= మనలను), పాతు = రక్షించుగాక !

భగవానుని శంఖమగు పాంచజన్యము రూపమున, స్వరమున తారత్వమును (ఔన్నత్యమును, ప్రణవరూపమును) కల్గియున్నది. అట్టి పాంచజన్యము మిమ్ములను, (మనలను) రక్షించునుగాక !

ఇంతవరకు దేశికులు శ్రీసుదర్శనభగవానుని కుడి వైపునగల ఎనిమిది భుజములలోని ఎనిమిది ఆయుధములను స్తుతించి, పిమ్మట, ఎడమ వైపున గల ఎనిమిది భుజములలోని ఆయుధములను స్తుతింపనెంచి, మొదటగా

పాంచజన్యమును ఇందు ప్రస్తుతించుచున్నారు. ఈ పాంచజన్యమును "తెళి పణిలమ్" అనుచు పాశురమున ప్రస్తుతించిరి.

11. యం సాత్త్విక మహంకార మాహురనంత్యక్షసాయకమ్ ।
అవ్యా ద్వ (న్న) శ్చక్రరూపస్య తద్ధనుః శార్ఙ్గధన్వనః ॥

అక్షసాయకం = ఇంద్రియములనెడి బాణములను కల్గిన (ఇంద్రియము లకు కారణమగు) యం = ఏ శార్ఙ్గమను వింటిని, సాత్త్వికం = సాత్త్వికమను పేరును కల, అహంకారం = అహంకార తత్త్వముగా, అమనంతి = చెప్పుచున్నారో, చక్రరూపస్య = శ్రీసుదర్శనచక్రరూపములో నున్న, శార్ఙ్గధన్వనః = శార్ఙ్గపాణి యొక్క, తత్ = ఆ, ధనుః = ధనుస్సు, వః (నః) అవ్యాత్ = మిమ్ములను (మనలను) రక్షించుగాక.

పాశురమున "శిలై" అని కీర్తించిన ధనస్సును ఇందు కవి ప్రస్తుతించు చున్నారు.

ఇంద్రియములు అను బాణములను కల్గిన ఏ శార్ఙ్గమను వింటిని పరాశరమహర్షి మొదలగు తత్త్వవిదులు పంచేంద్రియములకు మూలకమగు సాత్త్వికహంకారముయొక్క తత్త్వముగా పల్కిరో, అట్టి శ్రీసుదర్శనభగవానుని విల్లు అగు శార్ఙ్గము మిమ్ములను (మనలను) కాపాడును గాక !

12. ఆయుధేంద్రేణ యేనైవ విశ్వసర్గో విరచ్యతే ।
స వః (నః) సౌదర్శనః కుర్యాత్ పాశః పాశవిమోచనమ్ ॥

యేన = ఏ, ఆయుధ+ ఇంద్రేణ ఏవ = పాశమను ఆయుధశ్రేష్ఠము చేతనే, విశ్వసర్గః = జగత్తుయొక్క సృష్టి, విరచ్యతే = చేయబడుచున్నదో, సః = ఆ, సౌదర్శనః = శ్రీసుదర్శనభగవానునియొక్క, పాశః = పాశమను ఆయుధము, వః =మీయొక్క (నః= మనయొక్క), పాశవిమోచనమ్ = సంసారపాశ విమోచనమును, కుర్యాత్ = చేయును గాక !

పాశురమున 'కణ్ణి' అని స్తుతింపబడిన పాశము అను ఆయుధములను శ్రీదేశికులు ఈ స్తోత్రమున ప్రార్థించుచున్నారు.

పాశమను ఏ ఆయుధముద్వారా భగవానుడు జగత్సృష్టిని చేయునో, అట్టి శ్రీసుదర్శన భగవానుని పాశమను ఆయుధము మిమ్ములను (మనలను) సంసారబంధమునుండి విడిపించునుగాక.

13. విహారో యేన దేవస్య విశ్వక్షేత్రకృషీవలః ।
వ్యజ్యతేఽనేన సీరేణ నాసీరవిజయోఽస్తు వః (నః) ॥

దేవస్య = జగత్సృష్టి మొదలగు క్రీడలను చేయు భగవానునియొక్క, విహారః = లీలావ్యాపారము, యేన = ఏ హలాయుధములచే అగుచున్నదో, మఱియు, విశ్వక్షేత్ర= ప్రపంచమను క్షేత్రముయొక్క, కృషీవలః= వ్యవసాయ దారుడుగా (భగవానుడు), వ్యజ్యతే = తెలిసికొనబడుచున్నాడో, అట్టి, అనేన = ఈ, సీరేణ = హలాయుధముచే, వః = మీకు, (నః = మనకు), నాసీరవిజయః = యుద్ధ ముఖమున విజయము, అస్తు = అగుగాక !

పాశురమున "సీరఙ్గై" అని కీర్తింపబడిన హల మిందు స్తుతింపబడినది.

భగవానునియొక్క లీలావిహారము ఏ హలమను ఆయుధముచే చేయబడుచున్నదో, ఏ హలాయుధము భగవానుని ప్రపంచమును క్షేత్రమును పండించు వ్యవసాయదారునిగా తెలియజేయుచున్నదో, అట్టి హలాయుధము మీకు (మనకు) యుద్ధరంగమున విజయములను కల్గించును గాక !

14. ఆయుధానాం మహం వజ్ర మిత్యగీయత య స్స వః (నః) ।
అవ్యాత్ హేతీశ వజ్రోఽయం దధీచ్యస్థిసముద్భవః ॥

అహం = నేను, ఆయుధానాం = ఆయుధములలో, వజ్రం = వజ్రాయుధము, ఇతి = అని, యః = ఏ వజ్రాయుధము, అగీయత = భగవద్గీతలో భగవానునిచే కీర్తింపబడెనో, దధీచి + అస్థిసముద్భవః = దధీచి అను మునియొక్క వెన్నెముకనుండి పుట్టిన, సః = ఆ, అయం = ఈ, హేతి+ ఈశవజ్రః= శ్రీసుదర్శన భగవానుని వజ్రాయుధము, వః= మిమ్ములను, (నః = మనలను), అవ్యాత్ = రక్షించును గాక !

పాశురమున "శెవ్విడి" అని కీర్తింపబడిన వజ్రాయుధ మీ శ్లోకమున స్తుతింపబడుచున్నది.

విభూతిసందర్శనయోగమున **"యద్యత్ విభూతిమత్ సత్వం శ్రీమదూర్జిత మేవ వా, తత్తదేవావగచ్ఛత్వం మమ తేజోఽంశసంభవమ్"** అనుచు శ్రీకృష్ణభగ వానుడు గీతలో లోకములోని ఉత్కృష్టములైన వస్తువులన్నియు తన రూపములే అని పల్కు సందర్భమున వజ్రాయుధము తానే అనెను. అట్టి గొప్ప దనమును కల్గినది, భగవత్ స్వరూపాత్మకమైనదగు దధీచిముని వెన్నెముకనుండి నిర్మింప బడిన శ్రీసుదర్శనభగవానుని వజ్రాయుధము మిమ్ములను (మనలను) కాపాడు గాక!

15. విశ్వసంహృతిశక్తి ర్యా విశ్రుతా బుద్ధిరూపిణీ ।
సా (నః) సౌదర్శనీ భూయాద్గదప్రశమనీ గదా ॥

బుద్ధిరూపిణీ = బుద్ధిఅధిష్ఠాన దేవతయగు, యా = ఏగద, విశ్వసంహృతి శక్తిః= భగవానుని లోకసంహారశక్తిగా, విశ్రుతా = (పాంచరాత్ర సంహితలలో) ప్రసిద్ధమైనదో, సౌదర్శనీ = శ్రీసుదర్శనభగవానునకు చెందిన, సా = ఆ, గదా = గదాయుధము, వః = మీయొక్క, (నః = మనయొక్క), గదప్రశమనీ = వ్యాధులను పోగొట్టునదిగా, భూయాత్ = అగును గాక !

పాశురమున "శెఱ్ఱియ గదై" అని కీర్తించిన గదాయుధమును శ్రీదేశికులు ఈ శ్లోకమున స్తుతించుచున్నారు.

"సంహృతిక్రీడితమ్" అను విధముగా భగవానుని లీలలో ఒకటిగా చెప్పబడుట లోకసంహారమునకు మూలమైన శక్తిగా, బుద్ధికి అధిష్ఠానదేవతగా చెప్పబడు శ్రీసుదర్శన భగవానుని గద మీ (మన) మనోవ్యాధులను పోగొట్టును గాక !

భగవద్రామానుజుల మతమును ద్వేషించువారగు పరవాదులను ఎట్లు జయించుట ? అను భీతియే ఇచట మనోవ్యాధి. ఆ వ్యాధిని భగవానుని గద పోగొట్టునుగాక ! అని తాత్పర్యము.

16. యాత్యతిక్షోదశాలిత్వం ముసలో యేన తేన వః ।
హేతీశముసలేనాశు భిద్యతాం మోహమౌసలమ్ ॥

యేన = ఏ రోకలి అను ఆయుధముతో, ముసలః = లోకంలోని మిగిలిన ముసలములు, అతిక్షోదశాలిత్వం = వస్తువులను చూర్ణముచేయు శక్తిని కలిగి యుండు స్వభావమును, యాతి = పొందుచున్నవో, తేన హేతీశముసలేన = సుదర్శనుని ముసలమను ఆయుధముచే, వః = మీయొక్క, మోహమౌసలం = అజ్ఞానము వలన కలుగు కాఠిన్యము, ఆశు = వేగముగా, భిద్యతాం = భేదింపబడు గాక.

శ్రీ సుదర్శన భగవానుడు ముసలమను ఆయుధం ధరించియున్నాడు. ఆ ముసలము లోకములోని మిగిలిన అన్ని ముసలములలో అనుప్రవేశించినందు

వలననే అవి వస్తువులను పొడిచేయు శక్తిని కలిగినవి అయినవి. ఇట్టి ఈ ముసలా యుధము మీకు అజ్ఞానమువలన కలిగిన కాఠిన్యమును త్వరగా పోగొట్టు గాక.

17. శూలిదృష్టమనో ర్వాచ్యో యేన శూలయతి ద్విషః ।
భవతాం తేన భవతాత్ త్రిశూలేన విశూలితా ॥

శూలిదృష్టమనోః = శివునిచే దర్శింపబడిన శ్రీరామతారకమంత్రము యొక్క, వాచ్యః = అభిధేయుడగు, (శ్రీసుదర్శనమునకు ప్రభువగు భగవానుడు), యేన = ఏ త్రిశూలముచే, ద్విషః = శత్రువులను, శూలయతి = శూలమను వ్యాధిని కల్గినవారివలె బాధించునో, తేన = ఆ, త్రిశూలేన = త్రిశూలమను ఆయుధముచే, భవతాం = మీకు, విశూలితా = పీడలు లేకుండుట, భవతాత్ = అగునుగాక !

పాశురమున **"తిరిశూల"** మనుచు కీర్తించిన త్రిశూలమను ఆయుధ మిచట స్తుతింపబడుచున్నది.

పరమశివునిచే దర్శింపబడిన శ్రీరామతారకమంత్రమునకు వాచ్యుడగు, భగవానుడగు శ్రీరామచంద్రుడు ఏ త్రిశూలమను ఆయుధముచే శత్రువులను శూలమను వ్యాధిని కల్గినవారిగా బాధించుచున్నాడో, అట్టి శ్రీసుదర్శన భగవానుని త్రిశూల మను ఆయుధము మీ పీడలను అన్నిటిని పోగొట్టునుగాక !

18. అస్త్రగ్రామస్య కృత్స్నస్య ప్రసూతిం యం ప్రచక్షతే ।
సోఽవ్యాత్ సుదర్శనో విశ్వ మాయుధైః షోడశాయుధః ॥

కృత్స్నస్య = సమస్తమైన, అస్త్రగ్రామస్య = ఆయుధసమూహమునకు, యం = ఏ సుదర్శనమును, ప్రసూతిం = ఉత్పత్తిస్థానముగా, ప్రచక్షతే = చెప్పుచున్నవో (వేదము మొదలగునవి అని భావము), షోడశ + ఆయుధః = (ప్రస్తుతము) పదునాఱు ఆయుధములను కల్గినవానినిగా అనుసంధింపబడిన, సః = ఆ, సుదర్శనః = శ్రీసుదర్శన భగవానుడు, ఆయుధైః = ఆయుధములతో, విశ్వం = లోకమును, అవ్యాత్ = రక్షించునుగాక !

ఇంతవరకు శ్రీసుదర్శనభగవానుని షోడశభుజములలోని షోడశాయుధము లను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా ప్రార్థించిన శ్రీదేశికులు ఈ శ్లోకమున తదాయుధ విశిష్టుడగు శ్రీసుదర్శనభగవానుని ప్రార్థించుచున్నారు. లేక, "సహస్రదోః సహస్రారం ప్రపద్యేఽహం సుదర్శనమ్" అని కీర్తింపబడు శ్రీసుదర్శనభగవానుని కేవలము పదునాఱు భుజములను కల్గినవానినిగా పరిచ్ఛేదించి పల్కితిమి కదా ! అని పరితపించిన దేశికులు స్వామిని అనంతబాహువుగా కీర్తించుచున్నారనియు చెప్పనగును.

"సర్వాస్త్రములకును కారణమగువాడు, సర్వాయుధములను దాల్చినవాడు, తదనుగుణముగా **"తోళ్‌గళ్ ఆయిరత్తాయ్"** అనునట్లు సహస్రబాహువులను కలవాడు, శ్రీసుదర్శనరూపి అగు భగవానుడు తన ఆయుధములతో విశ్వమును రక్షించుగాక ! -అని భావము.

19. శ్రీమద్వేంకటనాథేన శ్రేయసే భూయసే సతామ్ ।
కృతోఽయమాయుధేంద్రస్య షోడశాయుధసంస్తుతిః ॥

శ్రీమద్వేంకటనాథేన = భగవద్భక్తి అను సంపదను కల్గిన, శ్రీవేంకట నాథులను పేరు కల దేశికులచే, సతాం = సత్పురుషులయొక్క, భూయసే = గొప్పదైన, శ్రేయసే = మంచికొఱకై, ఆయుధేంద్రస్య = ఆయుధప్రభువగు శ్రీసుదర్శన భగవానునియొక్క, అయం = ఈ, షోడశ ఆయుధసంస్తుతిః = షోడశాయుధ స్తోత్రము, కృతః = రచింపబడినది.

ఈ విధముగా తాము అనుగ్రహించిన స్తోత్రము, పూర్వ శ్లోకమున సూచించిన విధముగా, సర్వప్రయోజనకరమగుటయే కాక, **"సత్సమృద్ధిం చ యుక్తామ్"** అను రచించిన రీతిగా సాధుజనసంతుష్టికరమనియు, దీనిని అనుసంధించువారలకు సకల శ్రేయస్సులు కల్గించుననియు పల్కుచు, గ్రంథ చోరులు తమ గ్రంథమును దొంగిలింపకుండుటకై చివరగా స్వనామాంకిత ముగా శ్రీదేశికులు ఈ శ్లోకమున తెలుపుచున్నారు.